

Bíró Ferenc 70. születésnapjára

Az Eszterházy Károly Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke ezzel a kötettel köszönti a 70 éves Bíró Ferencet, aki pályája java részét intézményünkben töltötte. Ugyanakkor számára alma mater is: 1965–1969 között az Egri Tanárképző Főiskola magyar-orosz szakos hallgatója volt. Akkori tanárai, későbbi kollégái mindig elismerően szólnak feltűnő szorgalmáról, tehetségéről (mint pl. Raisz Rózsa tanárnő is ebben a kötetben). Már akkor bekapcsolódhatott a tanszéken folyó kutatómunkába is, a kiírt szakdolgozati témakörök közül a helynévgyűjtést választotta.

Innentől pályája két fő iránya a szülőföld nyelvének (mindenekelőtt helyneveinek) gyűjtése és kutatása, valamint a tanítás, az oktatás-nevelés. Hiszen Bíró Ferenc Körösladányban, a Nagy-Sárrét délkeleti felén, jellegzetes alföldi tájon született 1945-ben. A szülőföld iránti rajongó, elkötelezett szeretet végigkíséri kutatómunkáját, és mint oly sok nyelvész, a szűkebb pátria nyelvének kutatására szentelte életműve java részét. Ennek köszönhető, hogy a vidék helynévanyaga nem fog feledésbe merülni a tájhasználat változásaival, valamint hogy árnyaltabb diakrón vizsgálatok végezhetőek a helynévanyagon (mint ahogyan azt Hoffmann István is kiemeli jelen kötetben).

Tanári munkáját még főiskolásként, a Körösladányhoz közeli Mezőberényben kezdte, ahol 1972-ig tanított. Közben, 1971–1973 között az Eötvös Loránd Tudományegyetemen egyetemi oklevelet, később doktori fokozatot szerzett. 1972 és 1976 között szülővárosában tanított a Tüköry Lajos Általános Iskolában, ahol a magyar szakosok munkaközösségének a vezetője volt. Már ekkor komoly szakmai sikereket ért el, hiszen szaktárgyi versenyek járási, megyei és országos győztesének és helyezettejének a felkészítő tanára volt. 1976–78-ig a ladányi Petőfi Sándor Művelődési Ház igazgatója volt, közben középiskolai tanárként is dolgozott esti tagozaton. 1978–79-ig a közeli Ecségfalván általános iskolai tanár, majd 1979–85-ig a Kulich Gyula Középsiskola Fiúkollégiumának tanára Békéscsabán.

1985-ben fordulat következett pályáján: az akkori Ho Si-Minh Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének vezetője, Fekete Péter adjunktusi állást ajánlott neki. Főiskolai oktatómunkája mellett Körösladány, Köröstarcsa és Mezőberény élő és történeti helyneveit gyűjtötte össze és dolgozta föl. 1991-ben már főiskolai docens az akkor már Eszterházy Károly nevét viselő tanárképző főiskolán. 1993-tól az évtized végéig a Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének országos és határon túli magyar nyelvjárásgyűjtésén évente két alkalommal hallgatói csoportok vezetője volt. 1996-ban védte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetemen kandidátusi értekezését, melynek címe *Mikrotoponimák helynévalkotó lexémái*. Ezután (1997-ben) kapta meg főiskolai tanári megbízását.

Mindeközben a szülőföld iránti elkötelezettsége töretlen: legjelentősebb publikációi Körösladány, Köröstarcsa és más Békés megyei településekhez köthetők. 1999–2000 között ő szerkeszti a *Körösladányi hely- és népismereti dolgozatok* három számát. Ugyanakkor érdeklődési köre kiterjed szociolingvisztikai, dialektológiai és nyelvtörténeti témákra is. Tudományos teljesítményét jól jellemzik a publikációs adatok: négy önálló kötete, több mint félszáz tanulmánya, számos recenziója mellett jelentős könyvek szerkesztője, valamint fontos hazai és nemzetközi konferenciák mindig aktív előadója. Monográfiái megmutatják fő érdeklődési területeit: *Körösladány helynevei* (1999), *Nyelvi-típológiai vizsgálatok Körösladány helynévrendszerében* (2002), *Köröstarcsa helyneveinek tára és rendszere* (2004), *Felsőnyárád nyelvjárása a 20. század végén* (2011). A 2000-es években számos doktori cselekményben vett részt mint bíráló vagy bizottsági tag.

2000 és 2006 között a budapesti Nemzetközi Hungarológiai Központ, illetőleg a Balassi Bálint Intézet fő- és részmunkaidős közalkalmazottja, ugyanakkor a prágai Károly Egyetem Magyar Filológiai Tanszékének egyetemi docense volt. Közben, 1999–2004-ig a *Személy- és helynévizsgálatok Magyarország keleti régióiban* című OTKA-pályázat témavezetője volt, amelynek keretében jelentős monográfiákat is megjelentetett. Prágából hazatérve folytatta főiskolai oktatómunkáját, valamint egyre aktívabban vett részt a tehetséggondozásban, több, előkelő helyezést elért OTDK-dolgozat témavezetője volt.

Ez utóbbi tény mindennél jobban megvilágítja Bíró Ferenc munkásságának lényegét: tanár és tudós, tudós és tanár. A kettő sosem volt szétválasztható pályáján: fiatal tanárként is gyűjtötte, feldolgozta szülőföldje nyelvi kincseit, főiskolai oktatóként pedig mindig nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy hallgatóival kiváló kapcsolatokat ápoljon, felfedezze, kutatómunkára buzdítsa a tehetségeket. Ószinte kíváncsisággal és szeretettel fordult mindig diákjai felé, e sorok írójának is személyes tapasztalata, hogy Bíró tanár úrral mindig lehetett beszélgetni, tőle mindig lehetett segítséget kérni. Oktatói munkájára a rendkívüli igényesség, alaposság, a tudomány alázatos tisztelete jellemző. Ugyanakkor a felsőoktatásban sem felejtette el soha, hogy tanárként példaképnek is kell lennie: emberi, erkölcsi kvalitásai mindig mintául szolgáltak hallgatóinak. Azt kívánjuk ószinte szívvel, hogy ez a példa még sokáig fennmaradjon: jó egészséget, további termékeny éveket az ünnepelnek!

Kalcsó Gyula